

Öğretmenlerin Beyin Göçüne İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Filiz ÖZER¹

Abdullah ÖZER²

Özet

Öğretmenlerin beyin göçüne ilişkin tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma Malatya ilinde bulunan okullarda yürütülmüş ve araştırmaya Milli eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmakta olan 125 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Öncü ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen “Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmış elde edilen verilerin analizi SPSS programı ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutum düzeylerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kıdem değişkenlerinin beyin göçüne yönelik tutum üzerinde etkisinin bulunduğu, erkek ve bekar öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutum düzeylerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi ve kıdem süresinin yükselmesi ile beyin göçüne yönelik tutum düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Göç, Beyin Göçü

Examining Teachers' Attitudes Towards Brain Drain

Abstract

In this study, which was conducted to examine teachers' attitudes towards brain drain, a screening model was used. The research was conducted in schools in Malatya province and 125 teachers working in schools affiliated with the Ministry of National Education participated in

¹ Yağmurlu İlkokulu, Akçadağ/Malatya, filizakcanozer@gmail.com.

² Suluköy Kahramanlar İlkokulu, Yeşilyurt/Malatya, oncukoy323@gmail.com.

the research. The "Attitude Scale Towards Brain Drain" developed by Öncü et al. (2018) was used as a data collection tool in the research, and the analysis of the data obtained was made with the SPSS program. As a result of the research, it was determined that teachers' attitude levels towards brain drain were low. The study also concluded that gender, marital status, educational status and seniority variables have an impact on the attitude towards brain drain, that male and single teachers' attitude levels towards brain drain are higher than female teachers, and that the level of attitude towards brain drain decreases with the increase in education level and seniority. has been reached

Keywords: Teacher, Migration, Brain Drain

Giriş

Beyin göçü, eğitilmiş veya profesyonel kişilerin daha ekonomik kazanmak veya daha konforlu yaşam koşullarına sahip ülkelerde yaşamak için kendi ülkelerinden ayrılmaları olarak tanımlanmaktadır. Yüksek öğrenim görmüş veya mesleki bir alanda ilerlemiş, yaratma ve araştırma yeteneğine sahip nitelikli kişiler (artı kişiler), diğer bir deyişle, eğitime yatırım yapmış ancak yeterli eğitim almasına rağmen fırsat ve ilgi alanı bulamayan profesyonellerdir. , hâlâ kendi ülkelerindeki veya ikamet ettikleri ülkedeki ve ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerdeki insanlardan daha fazla istihdam fırsatına sahip olmayı ummaktadırlar. Beyin göçünün, insanların çalışmak veya yerleşmek amacıyla daha gelişmiş ülkelere göç etmesi olarak tanımlanmaktadır (İlhan, 2020). Bu şekildeki bir göç hareketinin sebebi ekonomik olabileceği gibi sosyal sebeplerle de beyin göçü gerçekleşebilirken, beyin göçünün tek bir sebebe bağlı olabilmesinin yanında birkaç sebebin bir araya gelerek beyin göçü hareketinin gerçekleşebileceğini söylemek mümkündür.

Son yıllarda artan beyin göçü oranının ülkemizin kalkınmasının önündeki engellerden biri olduğu ve bu konunun dikkatle incelenmesi gerektiği görülmektedir. Beyin göçü, yeteneğin bir ülkeden diğerine aktarılmasını veya göçünü ifade eder. Bu soru önemlidir çünkü beyin göçünün hem kaynak hem de hedef ülkeler üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Beyin göçü kaynak ülkeyi olumsuz etkileyecektir çünkü beyin kendi ülkesinden ayrılır ve kaynak ülkede beyin göçü yaşanmaktadır. Bu durum, kaynak ülkelerde vasıflı işgücü kaybına ve işgücü piyasasında eksikliklere yol açabileceği gibi, kaynak ülkelerin ekonomik büyüme potansiyelini de sınırlayabilir ve teknolojik gelişmeyi olumsuz etkileyebilir (Özdemir ve İlhan, 2021). Beyin göçü konusu önemlidir çünkü bir ülkede yetenekli insanların yer değiştirmesi, kaynak ve hedef

ülkelerde önemli olarak görülebilecek etkiler oluşturabilmektedir. Bu nedenle, ülkelerin beyin göçüyle ilgili politikaları dikkatle düşünmesi ve stratejiler geliştirmesi önemlidir. Geliştirilecek stratejiler için veri oluşması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında bütün meslek guruplarının beyin göçüne yönelik düşünce ve tutumlarının belirlenmesi yararlı olabilecektir. Bu çalışmada öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Beyin Göçü

Beyin göçü, eğitilmiş ve donanımlı işgücünün fakir ülkelere zengin ülkelere akışı olarak tanımlanmaktadır. Eğitim becerileri insan sermayesine yapılan bir yatırımı temsil eder ve işçi sınıfının yoksul ve daha kalabalık olduğu ülkelerde genellikle daha ucuzdur; çünkü bu becerilerin sağlanması emek yoğun bir faaliyet olma eğilimindedir. Eğitim becerisine sahip yüksek vasıflı insanlar, beşeri sermayenin daha yüksek olduğu yerlere göç etme eğiliminde olmaktadır. Bu tür bir göç hareketi genellikle yasal ve kurumsal faktörler tarafından teşvik edilmektedir; çoğu ülke düşük eğitim seviyesine sahip bireyler yerine yüksek vasıflı, eğitilmiş bireylerden oluşan göçmenleri kabul etmektedir (Eser ve Gökmen, 2009). Vasıflı bireyler ayrıldıkları ülkenin beşeri sermaye gücünün zayıflamasına sebep olurlarken, göç etmiş oldukları ülkelerin beşeri sermaye gücünü yükseltmekte, o ülkenin olduğundan daha iyi bir konuma gelmesini sağlamaktadır. Bu sebepten dolayı gelişmiş ülkeler kendilerini cazip göstererek ülkelere doğru bir beyin göçünün yaşanmasını amaçlamakta ve bunda da çoğunlukla başarılı olmaktadır.

Beyin göçü, bilgi transferi yapmanın kritik alanlarından biri olarak tanımlamak yaygın olarak kullanılan, İngiliz kökenli bir ifadedir. Yetenekli profesyonellerin başka yerlerde daha umut verici fırsatlar aramak için kendi ülkelerini terk etmeleri anlamına gelmektedir (Yılmaz, 2019).

Hem zengin hem de fakir ülkelerin aynı/benzer işgücüne ihtiyaç duyması durumunda zengin ülkelerin de daha fazla ödeyebileceğini eklemektedir. Teknolojik ve ekonomik gerileme nedeniyle çalışma olanaklarının az olduğu veya bulunmadığı yoksul ülkelerde de bu durum yaşanmaktadır. Aile/tanıdıklar aracılığıyla iyi pozisyonların doldurulması, siyasi bağlantılar ve yolsuzluk, beyin göçüne neden olan faktörler arasında gösterilmektedir. Beyin göçü, daha zengin ülkeler aynı sorundan muzdaripken, bu ülkelerin meritokrasi (yetenek, kişisel güç ve liyakate dayalı) temelinde desteklenme eğiliminde oldukları açıklanarak tanımlanmaktadır. Bütün bu tanımlar beyin göçünün farklı yönlerini, nedenlerini ve olası etkilerini ortaya koymaktadır. (Demiral vd., 2015).

Beyin göçü gerçekleştiren kişiler arasında üst düzey profesyoneller, bilim insanları ve uzmanlar bulunmaktadır. Ancak bu grupta sadece bilim insanları ve teknik alanlarda eğitim almış kişiler yer almamaktadır. Hangi meslek grubuna ait olursa olsun, ister edebiyat, sanat, tıp, hukuk, üniversite okumuş, hatta kendi kendini yetiştirmiş olsun, tüm üniversite mezunları sosyal ve kurumsal basamakları tırmanmış, liderlik ve yöneticilik pozisyonlarına ulaşmışlardır (Babataş, 2007).

Bu pozisyonlarda görev yapmakta olan bireyler ülkelerin gelişmişlik düzeyleri açısından önemli unsur olarak görülmektedir. Yetenekli insanlar kendi ülkelerinde istedikleri fırsatları alamamakta veya kendi ülkelerinin toplumunda yer alamamaktadırlar. Yerleştikleri ülkeye yaptıkları katkılar ülkenin kalkınmasına ve ülkenin gerilemesine yol açmaktadır (Tanrısevdi vd., 2019).

Beyin Göçünün Nedenleri

Yüksek vasıflı kişilerin göçü, gelişmekte olan ülkelere birçok açıdan zararlıdır. Aslında bu durum gelişmekte olan ülkelerde yeteneğe yapılan yatırımın etkisizliğini de ortaya koymaktadır. Beyin göçünün temel nedenlerinden biri öğrencilerin yurtdışında eğitim görüp ülkelerine dönmemeleridir. Ev sahibi ülke, öğrenimlerini ve stajlarını başarıyla tamamlayan öğrencilere ülkede kalmalarına olanak tanıyan cazip fırsatlar sunmaktadır (Özdemir ve İlhan, 2021). Öğrencilerin derslerini başarıyla tamamlamaları durumunda öğrencilik statüleri değişebilir ve daimi ikamet hakkına sahip olabilirler. Siyasi istikrarsızlık da beyin göçünün nedenlerinden biridir. İnsanlar kariyer planları yaparken kendi ülkelerinde kendilerini güvende hissetmedikleri için göçü düşünebilmektedirler (Turan, 2021).

Cazibe Kutupları Yaklaşımı

Oğuzkan'a (1971) göre çekim kutbu teorisi en basit haliyle yerleşim yerlerimizde köyden kente nüfus göçüne örnek olarak kullanılabilir. sosyal yaşamın gelişimi. Dünya geneline bakıldığında Kuzey Amerika ve bazı Avrupa ülkeleri nitelikli nüfustan göçmen kabul etmektedir. Bilimsel olarak kendini geliştirmek, sosyal ve ekonomik refah içinde yaşamak isteyen bireyler bu ülkelere göç etme eğiliminde olmaktadır.

Merkez-Çevre Ülkeler Yaklaşımı

Durmaz (2018), merkez-çevre ülke yaklaşımına göre endüstriyel, bilimsel, teknolojik ve ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerin çekirdek ülke olarak kabul edildiğini ileri sürmüştür. Merkezi ülkelere olan talep beyin göçüne neden olmaktadır.

Arz-Talep Yaklaşımı

Gelişmiş ülkelere göç, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi ve birikimli bireylerin başka bir ülkeye giderek o ülkenin gelişmişlik seviyesinde etkili olmaktadır. Bu sebeple bazı sosyal bilimciler bu konu ile yakından ilgilenerek bu durumun gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinin gelişmekte olan ülkeler üzerindeki hakimiyetinden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Aerodinamik, sibernetik, astrofizik gibi gelişmekte olan ülkelerde henüz ihtiyaç duyulmayan alanlarda eğitim verilmesi bu alanlarda gelişmiş ülkelere göçü gerektirmektedir (Kurtuluş, 1999). Sağırılı (2006), gelişmiş ülkelerde yüksek nitelikli personel talebinin arttığını ancak eğitim sisteminin bu talebi karşılayabilecek mezunlar yetiştirmede yeterli olmadığına inanmaktadır. Gelişmiş ülkeler bu açığı yabancı ülkelere bedava beyin ithal ederek doldurmaktadır.

İtici -Çekici Güçler Yaklaşımı

Beyin göçünün temel nedenleri itici faktörler ve çekici faktörlerdir. Durmaz'ın (2018) belirttiği gibi itici faktörler ve çekici faktörler aynı anlama gelmektedir. Tek fark, bu faktörlerin alıcı ülkede mevcutken, gönderen ülkede olmaması veya eksik olmasıdır. Bu faktörlere baktığımızda akla ilk gelenler ekonomik nedenler, bilimsel araştırmalara verilen önem ve destek, sosyal devlet ilkeleri, ülkenin refah ve huzurudur. Kurtuluş'a (1999) göre ülkeler, gelişmekte olan ülkelerde üniversite tanıtım, dil kursları gibi fuarlar düzenleyerek nitelikli personeli ülkelerine çekmek için rekabet etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal ve politik sorunlar, eğitilmiş insan kaynaklarının kendilerinin ve ailelerinin geleceklerini geliştirmek için göçünü etkileyebilmektedir.

Uluslararası Bağımlılık Yaklaşımı

Sağırılı (2006), kapitalist sistemin hakim olduğu gelişmiş ülkelerin, diğer ülkelere nitelikli işgücü ve kaynak transfer ettiğini, dünyanın bu düzende devam edebilmesi için beyin göçünün devam etmesi gerektiğine dikkat çekti. Bu düşünce tarzına göre beyin göçü normaldir çünkü ekonomik açıdan zayıf ülkeler, ekonomik açıdan güçlü ülkelerin çıkarlarına bağımlıdır. Asıl mesele, bir ülkenin nitelikli personeli başarılı bir şekilde işe alıp alamayacağıdır. Yetiştirilen yeteneklerin sayısı istihdam fırsatlarıyla asimetrik değilse beyin göçü kaçınılmaz olarak ortaya çıkacaktır. Erkal'ın (1980) belirttiği gibi yurt dışında öğrenim görmek beyin göçünün nedenlerinden biri olarak sıralanabilir. Çünkü yaşadığı ülkede eğitimini tamamlayan bir kişi, o ülkenin kültürünü, özellikle de dilini iyi tanıdığı için orada kalmayı tercih edebilir. Bir ülkenin eğitilmiş insan gücü ile ihtiyaç duyulan insan gücü arasındaki fark, yani arz ve talep

arasındaki orantısızlık, yabancı dilde eğitim verilmesi, "tatbikat" ve "tavsiye" yoluyla gelişmiş ülkelere çekim gösterilmesi beyin göçüne neden olabilmektedir.

Beyin Göçünün Sonuçları

Bilgi tabanı, üretim fonksiyonunda temel faktör olup, insan sermayesini ve mesleki nitelikleri ekonomik kalkınmanın anahtarı haline getirmektedir. Ancak, yetenek eğitimi ve öğretiminin uzun süreci önemli bir sorunu da beraberinde getirmiştir. Uzun eğitim döngüsü ve yüksek eğitim maliyetleri, genel olarak gelişmiş ülkelerde mesleki ve teknik yetenek sıkıntısına yol açmış, ancak aynı zamanda çok sayıda nitelikli işsiz ortaya çıkmasına da neden olmuş, bu da az gelişmiş ülke ekonomilerinin kaldıramayacağı bir işgücü fazlası ile sonuçlanmaktadır. Bu olaydan sonra beyin göçü yaşayan ülkelerin belirli ekonomik ve bilimsel etkilerini olumlu veya olumsuz olarak ortaya çıkarmak mümkün olmasa da araştırmalar beyin göçünün genellikle beyin göçünü alan ülkelere fayda sağladığını göstermektedir. Çünkü öncelikle nitelikli işçi göçmenini kabul eden ülkeler, ihtiyaç duydukları yetişmiş işgücünü herhangi bir eğitim maliyeti ödemedi almış olmaktadır (Kahya, 2022).

Beyin göçünün ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini ortaya koyan ilk çalışmalar, artan küresel refah ile küçük bir ilişki bulurken, daha sonraki çalışmalar beyin göçü yaşayan ülkelerin, daha yavaş ulusal ekonomik kalkınma ve neoklasik ekonomik kalkınma modeliyle olumsuz etkilendiğini göstermiştir. Beyin göçünün yoksulluğu ve eşitsizliği artırdığı kanıtlanmıştır. Son ekonomik araştırmalarda yeni veya içsel büyüme teorileri, yüksek vasıflı çıkışların ekonomik büyüme oranlarını düşürdüğünü ileri sürmektedir. Aslında son yıllarda yapılan araştırmalar, insan sermayesindeki artışların toplumun büyümesi ve üretkenliği üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermiştir (Arslan, 2016). Yapılan çalışmalardan da görüldüğü gibi beyin göçü ekonomi ile ilgili bir konu olurken, aynı zamanda sosyolojik de bir boyutu bulunan ve her meslek gurubunu ilgilendiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin beyin göçüne ilişkin tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir (Metin, 2014).

Örneklem

Araştırma Malatya ilinde bulunan okullarda yürütülmüş ve araştırmaya Milli eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmakta olan 125 öğretmen katılmıştır.

Tablo 1. Öğretmenlerin demografik özelliklerinin dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Kadın	103	45,78
	Erkek	122	54,22
Medeni Durum	Evli	98	43,56
	Bekar	127	54,44
Eğitim Durumu	Lisans	116	51,56
	Yüksek Lisans	83	36,89
	Doktora	26	11,56
Meslekte Geçen Süre	10 yıl ve daha az	82	36,44
	11-20 yıl	74	32,89
	21 yıl ve daha fazla	69	30,67
Toplam		125	100

Tablo 1'e göre araştırmaya 125 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan 125 öğretmenden %54,22'si erkekken, %54,44'ü evlidir. Öğretmenlerin %51,56'sı lisans mezunuyken, %36,44'ünün meslekte geçen süresi 10 yıl ve daha azdır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Öncü ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen "Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek tek boyutlu, çekici ve itici faktörler olmak üzere iki bileşenli bir yapıdadır. 16 maddelik ölçeğin Cronbach Alfa katsayısının 0.91 ve alt bileşenlerinin 0.88 ve 0.86 olarak bulunmuştur. Bizim çalışmamızda belirlenen Cronbach Alfa katsayıları sırasıyla 0,88, 0,86 ve 0,83 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi SPSS programı ile yapılmıştır. Veriler analiz edilmeden önce normallik analizi yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Normallik Analizi

Ölçek Bileşenleri	N	Çarpıklık	Basıklık
Çekici Faktörler	225	-0,125	-0,639
İtici Faktörler	225	-0,941	-1,124
Ölçek Toplamı	225	-0,873	-1,009

Tablo 2'ye göre ölçek bileşenleri ve ölçek toplamında çarpıklık değerleri -0,941 ile -0,125 arasında, basıklık değerleri ise -1,124 ile -0,639 arasında değişmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olması araştırma veri setinin normal dağılım gösterdiğini ifade

etmektedir (Leech vd., 2005). Buna göre araştırma verilerinin analizi 0,05 anlamlılık düzeyinde T Testi ve Anova testi ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmada beyin göçü ile ilgili öğretmenlerin tutumları analiz edilmek istenmiştir. Bu amaçla araştırmadan elde edilen verilerin öğretmenlerin demografik özelliklerine göre farklılaşma durumu hesaplanmıştır.

Tablo 3. Öğretmenlerin Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ortalamaları

Ölçek Alt Boyutları	Min-Max	Ort
Çekici Faktörler	12,00-60,00	22,12
İtici Faktörler	4,00-20,00	7,23
Beyin Göçüne Yönelik Tutum	16,00-80,00	31,05

Tablo 4’te yer alan bilgilere göre beyin göçüne yönelik tutum seviyesini etkilemekte olan çekici faktörlerden alınabilecek puan minimum 12, maksimum 60; itici faktörlerden alınabilecek puan minimum 4, maksimum 20, ölçek toplamından minimum 16, maksimum 80 puan şeklindedir. Araştırmaya katılan Öğretmenlerin çekici faktörlere yönelik ortalaması 22,12, itici faktörlere yönelik ortalaması 7,23 olurken öğretmenlerin beyin göçüne yönelik genel ortalaması ise 31,05 olmuştur. Puanın artması göç etme eğiliminin arttığını göstermektedir (Öncü vd., 2018). Bu açıdan bakılarak araştırmaya katılan öğretmenlerin göç etmeye yönelik tutumlarının ve beyin göçü tutumlarının ortalamasının altında olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Beyin Göçüne İlişkin Tutum Analizi

		N	\bar{x}	Ss.	t	p
Çekici Faktörler	Kadın	103	2,985	1,224	0,964	0,059
	Erkek	122	3,122	1,469		
İtici Faktörler	Kadın	103	3,268	1,326	1,435	0,041
	Erkek	122	3,241	1,164		
Beyin Göçüne Yönelik Tutum	Kadın	103	3,140	1,521	1,627	0,051
	Erkek	122	3,156	1,325		

Tabloya göre öğretmenlerin cinsiyeti ile beyin göçü bileşenlerinden itici faktörler arasında $p < 0,05$ seviyesinde anlamlı ilişki bulunurken, çekici faktörler ve ölçek toplam puanı arasında $p < 0,05$ seviyesinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 5. Öğretmenlerin Medeni Durumuna Göre Beyin Göçüne İlişkin Tutum Analizi

		N	\bar{x}	Ss.	t	p
Çekici Faktörler	Evli	98	3,420	0,983	1,636	0,073
	Bekar	127	3,598	1,123		

İtici Faktörler	Evli	98	3,326	0,762	1,492	0,064
	Bekar	127	3,216	0,899		
Beyin Göçüne Yönelik Tutum	Evli	98	3,370	1,131	1,741	0,069
	Bekar	127	3,394	1,293		

Tablo 5'e göre öğretmenlerin medeni durumu ile beyin göçüne yönelik tutum ölçeği bileşenleri ve ölçek toplam puanı arasında $p<0,05$ seviyesinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Eğitim Durumuna Göre Beyin Göçüne İlişkin Tutum Analizi

		N	\bar{x}	Ss.	F	p
Çekici Faktörler	Lisans	116	3,249	1,416	0,987	0,006
	Yüksek Lisans	83	3,210	1,635		
	Doktora	26	3,128	1,477		
İtici Faktörler	Lisans	116	3,422	1,364	1,238	0,090
	Yüksek Lisans	83	3,398	1,433		
	Doktora	26	3,341	1,521		
Beyin Göçüne Yönelik Tutum	Lisans	116	3,342	1,642	1,155	0,052
	Yüksek Lisans	83	3,317	1,443		
	Doktora	26	3,294	1,742		

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin eğitim düzeyi ile beyin göçü çekici faktörler arasında $p<0,05$ seviyesinde anlamlı ilişki bulunurken, itici faktörler ve ölçek toplam puanı arasında $p<0,05$ seviyesinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 7. Öğretmenlerin Kıdemine Göre Beyin Göçüne İlişkin Tutum Analizi

		N	\bar{x}	Ss.	F	p
Çekici Faktörler	10 yıl ve daha az	82	3,427	1,663	2,664	0,071
	11-20 yıl	74	3,399	1,498		
	21 yıl ve daha fazla	69	3,341	1,473		
İtici Faktörler	10 yıl ve daha az	82	3,249	1,625	1,941	0,063
	11-20 yıl	74	3,210	1,722		
	21 yıl ve daha fazla	69	3,206	1,643		
Beyin Göçüne Yönelik Tutum	10 yıl ve daha az	82	3,333	1,554	1,664	0,069
	11-20 yıl	74	3,312	1,334		
	21 yıl ve daha fazla	69	3,294	1,467		

Tablo 8'e göre öğretmenlerin kıdemi ile beyin göçüne yönelik tutum ölçeği bileşenleri ve ölçek toplam puanı arasında $p<0,05$ seviyesinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Göçün her türü, hem göç alan hem de gönderen ülkelerdeki tüm sosyal yapıları etkileyen kolektif bir eylemdir. Bu toplumsal yapılar içerisinde dil, din, gelenek ve göreneklerden oluşan kültürel kavramlar ortaya çıkmıştır. Göç akışları birçok toplumun etnik ve kültürel çeşitliliğine

katkıda bulunduğu ekonomik, demografik ve sosyal dinamikleri etkileyerek ülkelerin kültürel dokusunun şekillenmesine yardımcı olmaktadır. Beyin göçü ise daha farklı sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmakta, bir nevi sosyal sermayenin gitmesi anlamına gelmekteyken, beyin göçü veren ülkelerin uzun dönemde önemli kayıplarının gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Son yıllarda toplumun hemen her kesiminde beyin göçü kavramı dillendirilmekte, fırsat oluşması halinde başka bir ülkeye gidilebileceği vurgulanmaktadır. Mevcut bu durum ülkelerin beyin göçü konusunda politikalar geliştirmelerine sebep olmaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutumlarında etkili olan faktörler araştırılmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutum düzeylerinin ortalamanın altında olduğu görülmüştür. Kaçmaz (2022) yaptığı araştırmada Tıp Fakültesi öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutum düzeyinin ortalamanın üzerinde olduğunu belirlemiştir. Öğretmenlerin bir eğitim süreci sonucunda elde etmiş oldukları öğretmenlik mesleği onların beyin göçünü düşünmelerine, farklı bir anlatımla öğretmenlerde beyin göçü düşüncesinin oluşmasına engel olabilecek niteliktedir.

Öğretmenlerin cinsiyeti ile beyin göçü bileşenlerinden itici faktörler arasında anlamlı ilişki bulunurken, çekici faktörler ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Arıkan (2023) araştırmasında öğretmen adaylarının cinsiyeti ile beyin göçüne yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirlemiştir. Kaçmaz (2022) araştırmasında öğrencilerin cinsiyeti ile beyin göçüne yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirlemiştir. Araştırmada erkek öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutumlarının kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Erkek öğretmenler kadınlara göre daha bağımsız yaşayabilmelerinin etkisi ile beyin göçüne yönelik tutum düzeyleri yükselebilecektir.

Öğretmenlerin medeni durumu ile beyin göçüne yönelik tutum ölçeği bileşenleri ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Kaçar (2016) yaptığı araştırmada medeni durum değişkeninin beyin göçü üzerinde etkili olduğunu evli bireylerin göç etme eğilimlerinin daha az olduğunu belirlemiştir. Araştırmada bekar öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutumlarının evli öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Evli öğretmenler kurmuş oldukları aile düzenini muhafaza etme düşüncesi ile beyin göçüne yönelik tutum düzeyleri düşük olabilmektedir.

Öğretmenlerin eğitim düzeyi ile beyin göçü çekici faktörler arasında anlamlı ilişki bulunurken, itici faktörler ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Kaçar (2016) yaptığı çalışmada eğitim durumu değişkeninin beyin göçü üzerinde etkili olduğunu eğitim seviyesi yüksek bireylerin göç etme eğilimlerinin daha az olduğunu belirlemiştir. Araştırmada öğretmenlerin eğitim düzeyinin yükselmesine bağlı olarak beyin göçüne yönelik tutum düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Alınan eğitim öğretmenlerin mesleki bilgi düzeylerinin yükselmesine sebep olurken aynı zamanda onların bu bilgi seviyesi ile ülkede kalma isteğini arttırıcı yönde etki gösterebilmektedir.

Öğretmenlerin kıdemi ile beyin göçüne yönelik tutum ölçeği bileşenleri ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Kaçar (2016) yaptığı çalışmada iş deneyiminin beyin göçü üzerinde etkili olduğunu iş deneyimi yüksek bireylerin göç etme eğilimlerinin düşük olduğunu belirlemiştir. Araştırmada öğretmenlerin kıdem yılının artmasının beyin göçüne yönelik tutum düzeyini düşürdüğü görülmüştür. Öğretmenler kıdemlerinin artması ile edinmiş oldukları tecrübe ile ülke içerisinde daha verimli, etkin ve mutlu yaşayabilecekleri düşüncesi ile beyin göçüne yönelik tutum düzeyleri düşük olabilmektedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutum düzeylerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kıdem değişkenlerinin beyin göçüne yönelik tutum üzerinde etkisinin bulunduğu, erkek ve bekar öğretmenlerin beyin göçüne yönelik tutum düzeylerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, eğitim düzeyi ve kıdem süresinin yükselmesi ile beyin göçüne yönelik tutum düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Beyin göçüne yönelik politikaların sağlıklı bir şekilde oluşturulması, her meslek gurubunda bulunan bireyler için beyin göçü tutumun tespit edilmesi yararlı olabilecektir.

Beyin göçüne yönelik tutum düzeyinde birçok faktörün etkisi bulunabilirken, yaşanan teknolojik ve sosyal değişim beyin göçü ile ilgili tutuma etkili bir şekilde yansıyabilmektedir. Bu açıdan bakılarak beyin göçüne yönelik tutumun sıklıkla araştırılması, bu araştırmaların farklı meslek guruplarında gerçekleştirilmesi bu alanda veri çeşitliliğinin sağlanması açısından yararlı olabilecektir.

Kaynakça

- Arıkan, N. (2023). *Öğretmen adaylarının yaşam memnuniyeti ile beyin göçü tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Arslan, N. (2016). *Beyin göçü ve kalkınma: Türkiye'nin kalkınmasında Türk bilim diaspora ağlarının rolü*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Babataş, G. (2007). Beyin göçü ve Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısının beyin göçüne etkisi. *Öneri*, 7(28), 263-266.
- Demiral, M., Bal, H., ve Algan, N. (2015). Gelişmekte olan ülkeler küresel sermayeyi çekme konusunda niçin başarısız olmaktadır? Balkan ülkeleri için lucas paradoksunun yeniden incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 13-30.
- Durmaz, A. (2018). *Beşeri sermaye kaynağı olarak diaspora*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Erkal, M. (1980). *Beyin göçü*. Sosyoloji Konferansları, 0(18):73-80. İstanbul.
- Eser, K, ve Gökmen, Ç. (2009). Beşeri sermayenin ekonomik gelişme üzerindeki etkileri: Dünya deneyimi ve Türkiye üzerine gözlemler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), 41-56.
- İlhan, A. (2020). Öğrencileri yurt dışı eğitime yönlendiren sebeplerin beyin göçü bağlamında değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaçar, G. (2016). *Türkiye'de beyin göçü ve tersine beyin göçü olgularının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kaçmaz, E. (2022). *Tıp fakültesi öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları ve ilişkili faktörler*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi, Samsun.
- Kurtuluş, B. (1999). *Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk beyin göçü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Leech, N. L., Barrett, K. C. & Morgan, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: Use and interpretation*. 2. Baskı. Taylor & Francis
- Metin, M. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Oğuzkan, T. (1971). *Yurt dışında çalışan doktoralı Türkler: Türkiye'den başka ülkelere yüksek seviyede eleman göçü üzerinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Anlara..
- Öncü, E., Selvi, H., Vayisoğlu, S. K., ve Ceyhan, H.(2018). Hemşirelik öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmesi: güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Cukurova Medical Journal*. 43(1), 207-215.
- Özdemir, A., ve İlhan, A. (2021). Beyin göçü: öğrencileri yurt dışı eğitime yönlendiren sebepler bağlamında nitel bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1159-1186.
- Sağırılı, M. (2006). Eğitim ve insan kaynağı yönünden Türk beyin göçü: geri dönen Türk akademisyenler üzerine alan araştırması. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tanrısevdi, F., Durdu, İ., ve Tanrısevdi, A. (2019). Beyin göçü mü? beyin gücü mü?. *Journal of Travel and Tourism Research*, (14), 133-158.
- Turan, F. D. (2021). Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının yordayıcısı olarak kariyer karar verme ve kariyer karar verme yetkinlikleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(4), 828-841.
- Yılmaz, E. (2019). Uluslararası beyin göçü hareketleri bağlamında Türkiye'deki beyin göçünün durumu. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 220-232.